

SEY vastustaa haitalliseksi luokiteltujen vieraslajien tarhaamista poikkeusluvan turvin esimerkiksi turkistarhoilla tai riistarhoilla.

SEY puoltaa sitä, että haitallisiksi luokiteltujen vieraslajien leviämistä Euroopassa ennaltaehkäistään. SEYn näkemyksen mukaan ennaltaehkäisy on eläinsuojelullisista syistä tärkeää, sillä luontoon jo levinneitä vieraslajeja pyritään poistamaan sieltä usein eläinyksilöiden hyvinvoinnin kannalta arveluttavin keinoin. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti tehdyt ennaltaehkäisevät toimenpiteet ovat keskeisiä alkuperäisluonnon suojelemisen kannalta. Vieraslajeista johtuvien haittojen ja riskien ennaltaehkäisy on perusteltua myös yhteiskunnallisista ja taloudellisista syistä.

SEY vaatii, että haitallisiin vieraslajeihin kuuluvien eläinlajien kohdalla kannanhoitoon ja leviämisen ehkäisyyn käytettävät keinot valitaan siten, että eläinten hyvinvointi priorisoidaan. Tämä tarkoittaa paitsi kärsimyksen minimointia eläinyksilön kohdalla, myös sitä, että eläimille haitalliset kannanhoidolliset toimenpiteet kohdistetaan mahdollisimman pieneen määrään eläinyksilöitä eli esimerkiksi niihin, jotka poistamalla kantaa rajoitetaan tai pienennetään tehokkaimmin. Eläinten hyvinvoinnille haittaa aiheuttavien menetelmien tehokkuus tulee arvioida eläinlajikohtaisesti.

SEY katsoo, että vieraslajeihin liittyvä lainsäädäntö ja toimenpiteet eivät vielä huomioi eläinten hyvinvointia riittävästi, ja pyrkii vaikuttamaan tähän mm. lainsäädännön uudistamistyön yhteydessä. Esimerkiksi eittappavien menetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa vieraslajin kannan rajoittamisessa tulisi edistää aktiivisemmin.

SEYn toimijoiden eläinsuojelutyössä kohtaamat haitalliset vieraslajit

SEYn toimijat kohtaavat vapaaehtoistyössään myös haitallisiin vieraslajeihin kuuluvia eläimiä. Kyseessä on eläinryhmä, jonka yksilöiden elätettävänä pitäminen ja luontoon päästäminen on kiellettyä.

Apu tarvitsevien haitallisten vieraslajien yksilöiden osalta SEY linjaa seuraavaa: Koska eläimiä ei lainsäädännön mukaan saa vapauttaa takaisin luontoon, eikä ottaa lemmikiksi, ei niitä tule ottaa hoidettavaksi lainkaan. Kuten lakikin vaatii, kärsivää eläintä on ehdottomasti autettava. Mikäli paikalla annettava apu ei riitä, on haitalliseen vieraslajiin kuuluvan eläimen kohdalla paras vaihtoehto eutanasia.

Luonnossa tavattu **ei-haitallinen** vieraslajieläin sen sijaan voidaan ottaa hoidettavaksi ja palauttaa takaisin luontoon hoidon jälkeen.

SEYn yleisenä lähtökohtana on jokaisen eläinyksilön arvostaminen, mikä tarkoittaa apua tarvitsevan eläimen auttamista asianmukaisesti lajista riippumatta. Nyt kyseessä oleva linjaus on seurausta lainsäädännön muutoksesta ja tulee supikoiran osalta voimaan 2.2.2019.

Taustaa

Mitä vieraslajeilla tarkoitetaan ja mitä haittoja ne aiheuttavat

Vieraslajilla tarkoitetaan lajia, joka on levinnyt luontaiselta levinneisyysalueeltaan uusille alueille ihmisen mukana joko tarkoituksellisesti tai tahattomasti. Laji on siis voinut ihmisen avustuksella ylittää leviämiseensä luontaisia esteitä, kuten vuoriston, valtameren tai mantereen. Vieraslajilla ei tarkoiteta lähialueilta luontaisesti (eli ilman ihmisen myötävaikutusta) levinnyttä lajia. Esimerkiksi villisika (*Sus scrofa*) on tällainen luontaisesti maahamme tullut tulokaslaji. Haitallisesta vieraslajista puhutaan silloin, kun laji on vaaraksi luonnon monimuotoisuudelle esimerkiksi uhkaamalla alkuperäislajistoa tai aiheuttamalla haittaa ekosysteemeille. Vieraslaji voi olla haitallinen mm. muuttamalla elinympäristöjä, saalistamalla tai syrjäyttämällä alkuperäisiä lajeja, levittämällä tauteja ja loisia tai risteytymällä alkuperäislajien kanssa. Vieraslajit muodostavat maailmanlaajuisesti yhden suurimmista uhista luonnon monimuotoisuudelle ja ne

ovat yksi suurimmista syistä lajien kokemiin sukupuuttoihin. Suomi onkin sitoutunut torjumaan haitallisia vieraslajeja kansallisella ja kansainvälisellä tasolla luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Kaikki vieraslajit eivät kuitenkaan aiheuta uhkaa tai haittaa. Suomessa tällaisia ei-haitallisia vieraslajeja ovat mm. fasaani (*Phasianus colchicus*) ja valkohäntäkauris (*Odocoileus virginianus*).

Vieraslajeja koskeva lainsäädäntö

Keskeisimmät lainsäädännöt vieraslajeihin ja niiden torjuntaan liittyen ovat EU:n vieraslajiasetus sekä kansallinen vieraslajilaki ja -asetus. Sekä EU:n että Suomen vieraslajiasetus listaavat vieraslajit, jotka luokitellaan Suomessa haitallisiksi. Nämä lainsäädäntöihin kirjatut vieraslajilistat päivittyvät aika ajoin.

http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/list/index_en.htm

<http://finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151725>

Listaus kansallisesti haitallista vieraslajeista sisältää lajit, joista voi tieteellisen näytön perusteella aiheutua vahinkoa erityisesti Suomen oloissa. Näitä lajeja ei saa tarkoituksellisesti tuoda maahan, päästää ympäristöön, pitää hallussa, kasvattaa, saattaa markkinoille, välittää, myydä tai muuten luovuttaa. Asetus kuitenkin sallii poikkeuksia: kaikki kiellot eivät esimerkiksi koske turkiseläiminä käytettäviä petoeläimiä taikka eläintarhoissa, sirkuksissa ja tutkimuskäytössä olevia haitallisia vieraslajeja. Niitäkään vieraslajeja, joita ei katsota haitallisiksi, ei saa päästää luontoon siten, että eläinyksilö pääsee ympäristöön alun perin ihmisen toiminnan seurauksena.

EU:n asetus haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennaltaehkäisemisestä ja hallinnasta tuli voimaan vuoden 2015 alusta. EU:n haitallisten vieraslajien listan lajit ovat sellaisia, joilla on todennäköisesti merkittävä haittavaikutus luonnon monimuotoisuudelle ja joille tehty riskinarviointi puoltaa yhteisiä EU-tason toimia niiden tuonnin ja leviämisen ehkäisemiseksi. Listalle päätymiseen vaikuttaa sekä kansallisella että EU-tasolla tieteellisen prosessin ohella myös poliittinen ohjaus.

Kun eläinlaji on lisätty listalle, tarkoittaa tämä käytännössä sitä, että lajia ei saa jatkossa kasvattaa, tarkoituksellisesti pitää, kuljettaa tai vapauttaa luontoon EU:n alueella. Toisaalta kyseisen lajin tarhausta harjoittavat maat voivat hakea poikkeuslupaa elinkeinon jatkamiseen.

Lemmikkieläiminä olevien haitallisten vieraslajien hallussapito sallitaan poikkeuksella ja omistajat saavat pitää ne niiden luonnolliseen kuolemaan saakka. Ehtona on, että eläintä on pidetty lemmikkinä jo ennen lajin ottamista luetteloon. Tällaisen eläimen lisääntyminen ja karkaaminen luontoon pitää kuitenkin estää (kts. myös aiempi ohje ”Vieraslajiasetuksen tulkinta eläinsuojeluneuvojille, eläinsuojeluyhdistyksille ja löytöeläintaloille”).

Luonnonvaraisia nisäkkäitä ja lintuja ei Suomen lainsäädännön mukaan saa ottaa lemmikiksi.

EU:n vaatimat toimenpiteet

EU-säädösten mukaan niillä alueilla, joilla lajia ei tavata luonnossa, luontoon päässeet eläinyksilöt on poistettava sieltä. Niillä alueilla, joilla lajia jo tavataan luonnossa laajamittaisesti, tavoitteena on kannan säätely ja kannan leviämisen estäminen yhä uusille alueille. EU ei vaadi, että kannanhoito perustuu eläinten tappamiseen. Komissio on myös selventänyt, että esimerkiksi eläimen pyydystäminen, sterilointi ja vapauttaminen luontoon on sallittua. Toimenpiteisiin ryhdyttäessä ja niitä valitessa jäsenmaiden on varmistettava, että eläimet säästetään vältettävissä olevalta kivulta, stressiltä ja kärsimykseltä kuitenkin haittaamatta toimenpiteiden toimivuutta. EU on näillä näkymin aloittamassa pilottiprojektin, jolla on tarkoitus löytää käyttöön eläinten hyvinvoinnin kannalta parhaat keinot. Toisaalta EU vaatii, että toimenpiteiden tulee olla suhteessa niiden vaikuttavuuteen ja toimenpiteet tulee priorisoida riskinarvion ja tehokkuuden perusteella.

Suomessa tavattavat haitallisiksi vieraslajeiksi luokiteltavat eläinlajit

EU:n haitallisten vieraslajien listan eläinlajeista tavataan Suomessa supikoiraa (*Nyctereutes procyonoides*), piisamia (*Ondatra zibethicus*), täplärappua (*Pacifastacus leniusculus*), villasaksirappua (*Eriocheir sinensis*), afrikanhanhea (*Alopochen aegyptiaca*) ja kuparisorsaa (*Oxyura jamaicensis*). Kolmesta viimeisimmästä on tehty maamme sisällä vain muutamia satunnaishavainnoja, joten niiden päätyminen esimerkiksi neuvojien hoitoon on epätodennäköistä. Supikoira lisättiin EU:n haitallisten vieraslajien listalle vuoden 2017 aikana ja sitä koskevat muutokset tulevat voimaan 2.2.2019. Listaa tullaan vielä täydentämään, ja minkki (*Neovison vison*) on todennäköisesti seuraava Suomen olosuhteita koskeva laji. EU:n listausta täydentävä kansallinen luettelo lisää luonnossamme tavattaviin haitallisiin vieraslajeihin hietasisiliskon (*Lacerta agilis*), vihersammakoiden lajiryhmän (*Pelophylax*), vuoristokellosammakon (*Bombina variegata*) ja alppivesiliskon (*Ichtyosaura alpestris*). Tosin näiden lajien havainnot ovat maassamme joko hyvin paikallisia tai harvinaisia.

Listaus kaikista Suomea koskevista vieraslajeista (haitalliset ja ei-haitalliset) löytyy osoitteesta:
<http://www.vieraslajit.fi/lajit/kaikki>

Vieraslajin löytymisestä on tärkeää tehdä havaintoilmoitus vieraslajiportaaliin www.vieraslajit.fi. Lisäksi haitallisista vieraslajeista voi olla yhteydessä ELY-keskukseen tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen. Vieraslajeihin kuuluvien eläinyksilöiden hävittämiseen liittyvät toimenpiteet eivät kuulu jokamiehen oikeuksiin, vaan tarvitsevat alueen omistajan tai haltijan suostumuksen. Vieraslajieläinten käsittelyssä täytyy noudattaa eläinsuojelulain vaatimuksia niin, ettei eläimelle aiheuteta tarpeetonta kipua ja tuskaa.

Supikoira, minkki ja piisami haitallisina vieraslajeina

Haitallisista vieraslajeista minkkiä, supikoiraa ja piisamia voidaan pitää SEYn toimijoille saapuvista eläimistä todennäköisimpinä.

Supikoiran luontainen esiintymisalue on Kaakkois-Aasiassa. Suomeen laji alkoi levitä 1930-luvun lopulla entisen Neuvostoliiton Euroopan puoleisiin osiin (mm. Karjalan kannas ja Kuolan niemimaa) tehdyistä istutuksista sekä turkiseläimeksi maahamme tuoduista yksilöistä. Minkki ja piisami ovat alun perin Pohjois-Amerikasta kotoisin olevia lajeja, jotka tuotiin maahamme 1920-luvulla turkiseläimeksi. Minkki levisi Suomen luontoon tarhakarkulaisina ja todennäköisesti myös Venäjän puolella tehdyistä istutuksista. Piisamin leviäminen tapahtui puolestaan suoraan luontoon tehdyistä istutuksista.

Haitalliset vieraslajit aiheuttavat luonnossa haittaa paikalliselle eläimistölle lajista riippuen eri määrin. Esimerkiksi supikoiran aiheuttamat haitat ovat Suomessa merkittäviä todennäköisesti lähinnä paikallisesti. Saariympäristössä lajin saalistuksella on osoitettu olevan vaikutusta osaan lintulajistosta ja viitteitä on myös negatiivisesta vaikutuksesta sammakkokantoihin. Lisäksi supikoiran aiheuttamat potentiaaliset haitat liittyvät tiettyjen tautien esimerkiksi kapin, trikinelloosin ja raivotaudin (kun raivotautia maassa esiintyy) tehokkaaseen levittämiseen. Minkin kohdalla haitat ovat laajempia ja sen on havaittu heikentävän vesilintujen ja sammakoiden kantoja erityisesti ulkosaaristossa. Piisamin haitat rajoittuvat enemmän muualle Eurooppaan, missä laji muun muassa muuttaa voimakkaasti asuttamiensa kosteikkojen lajikoostumuksia ja saalistaa uhanalaiseksi luokiteltua simpukkalajia.

Supikoira ja minkki on listattu Suomessa kansallisestikin haitallisten vieraslajien joukkoon, ja kannanhoitoa harjoitetaan. Vuosittain esimerkiksi supikoiria tapetaan n. 150 000 yksilöä. Myös piisami on metsästettävä laji.

Villiintynyttä kissaa ei ole luokiteltu haitalliseksi vieraslajiksi kansallisessa vieraslajiasetuksessa tai EU:n haitallisten vieraslajien listassa.

Viitteet:

Kansallinen vieraslajistrategia. Maa- ja metsätalousministeriö, 2012.

vieraslajit.fi

<http://mmm.fi/vieraslajit>

http://ec.europa.eu/environment/nature/pdf/IAS_brochure_species.pdf

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.

https://jagareforbundet.se/globalassets/documents/mardhundprojekt/project_supikoiran_kannanhoitosu_unnitelma-luonnos.pdf

Banks P. B., Nordström, M., Ahola, M., Salo, P., Fey, K. & Korpimäki, E. 2008. Impacts of alien mink predation on island vertebrate communities of the Baltic Sea Archipelago: review of a long-term experimental study. *Boreal Environment Research*, 13, 3–16.

Ahola, M., Nordström, M., Banks, P., Laanetu, N. ja Korpimäki, E. 2006. Alien mink predation induces prolonged declines in archipelago amphibians. *Proc. R. Soc. B* 22, 273, 1261-1265.